

Αναβίωση οικιστικού ιστού στη Λακωνική Μάνη
Εργαστήριο αρχιτεκτονικής και οικοδομικής τέχνης

Νοέμβριος 2014 - Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Φοιτητές:

Καλλίτση Αγγελική

Τσίτουρας Αλέξιος

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Καραδήμας Κωνσταντίνος

Σεβαστάκης Δημήτριος

Το αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας

Αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας αποτελεί η αναβίωση ενός εγκαταλελειμμένου οικιστικού ιστού στη Λακωνική Μάνη μέσα από τη δημιουργία ενός εργαστηρίου αρχιτεκτονικής και οικοδομικής τέχνης, το οποίο θα καταρτίζει νέους αρχιτέκτονες, αλλά και ντόπιους μαστόρους, στις αρχιτεκτονικές μορφές της περιοχής και σε τεχνικές ορθής τους αποκατάστασης.

Αφορμή:

Η προσωπική μας επαφή με τη Λακωνική Μάνη και η βιωματική μας εμπειρία με το φυσικό αλλά και το δομημένο τοπίο της περιοχής, δημιούργησε μια σειρά από συνειρμούς πιθανής ενεργοποίησης του κτηριακού αποθέματος, που σε μεγάλο βαθμό έχει εγκαταλειφθεί και έχει αφεθεί στη φυσική φθορά που του επιβάλλει ο χρόνος. Αν και ιδιαίτερο και γοητευτικό ακόμα και σε αυτή τη κατάσταση, ένα ερώτημα ανέκυπτε συνεχώς:

Θα μπορούσαμε να αναβιώσουμε αυτούς τους ξεχασμένους τόπους, να ξανάπερπατήσουμε στο φυσικό τους ανάγλυφο, ανάμεσα σε αριστουργήματα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, στις μυρωδιές του τοπίου και στις γεύσεις του και να ζήσουμε εκεί για λίγο περισσότερο χρόνο από μερικά λεπτά; Θα μπορούσαμε με κάποιον τρόπο να βρεθούμε εκεί, έστω και για λίγο, σαν κάτοικοι και όχι σαν βιαστικοί επισκέπτες όπως μας επιβάλλει ο σύγχρονος τρόπος ζωής μας;

Η σκοπιμότητα της διπλωματικής εργασίας:

Δεν είναι δύσκολο να παρατηρήσει κανείς το πλήθος των παραδοσιακών οικισμών που διαθέτει ο ελληνικός χώρος, από τη Βόρεια Ελλάδα και την Ήπειρο μέχρι την Πελοπόννησο και τα νησιά του Αιγαίου. Οικισμοί που γεννήθηκαν από την ανάγκη των ανθρώπων να κατοικήσουν, να στεγάσουν διάφορες ανάγκες τους αλλά και να εκφραστούν πολιτιστικά. Δομημένοι μέσα από την οικονομία των τοπικών πόρων και των διαθέσιμων υλικών, αλλά και της επιτέλεσης του σκοπού της συλλογικής κατοίκησης, απέκτησαν αρετές όπως η προσαρμογή στο φυσικό τοπίο, η λειτουργική απλότητα, η ειλικρίνεια στην έκφραση των μορφών και η διαχρονική εφαρμογή. Για αυτό το λόγο, καθώς συλλέγουν μια σειρά από αυτές αλλά και πολλές άλλες αξίες, αποτελούν σήμερα ιστορικά τεκμήρια υψηλής αρχιτεκτονικής ποιότητας.

Η μητροπολιτική ανάπτυξη των πόλεων παρ' όλα αυτά, κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα, έλκει τους πληθυσμούς στα αστικά κέντρα αφήνοντας τις επαρχιακές πόλεις ακατοίκητες ή με ελάχιστους κατοίκους (τους γηραιότερους συνήθως) που δεν θέλουν να αφήσουν τον τόπο που μεγάλωσαν. Τόποι οι οποίοι φαίνεται να επανενεργοποιούνται κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης και εφόσον διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές.

Η συγκυρία των τελευταίων ετών με την κοινωνική και οικονομική κρίση που βιώνει ο Δυτικός πολιτισμός, φαίνεται να ευνοεί προθέσεις αποκέντρωσης καθώς παρατηρείται τα τελευταία χρόνια μια τάση επαφής με το φυσικό τοπίο και την αξιοποίηση της παραγωγικής δυνατότητας της γης ακόμα και από τις νέες ηλικίες.

Η σκοπιμότητα αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι, αρχικά, να προτείνει μια ιδέα (η οποία συναντάται σε μικρότερη κλίμακα στον Πεντάλοφο Κοζάνης) μέσα από την οποία ένας σχεδόν εγκαταλελειμμένος οικισμός θα μπορέσει να αναβιώσει και να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση. Μια τέτοια πρόθεση όχι μόνο θα προωθούσε την συντήρηση αυτών των μνημείων ώστε να διατηρηθούν στο βάθος του χρόνου, αλλά επιπρόσθετα θα τους καθιστούσε πόλους έλξης για νέες δραστηριότητες ενθαρρύνοντας την αποκέντρωση. Πολύ περισσότερο όμως, θα δημιουργούσε και αφορμές βιωματικής επαφής με τα υλικά τεκμήρια της ιστορικής μας καταγωγής αλλά και την καλλιέργεια της ιστορικής και της επιστημονικής μας κουλτούρας.

Ειδικότερα, η διπλωματική εργασία θεωρεί κομβική τη σχέση των παραδοσιακών οικισμών με την επιστημονική κατάρτιση. Η εμπλοκή του ακαδημαϊκού δυναμικού με τη μελέτη και την καταγραφή των τεχνικών και κατασκευαστικών επιλύσεων, όχι μόνο θα προάγει την αρχειοθέτηση τους στον διεθνή επιστημονικό χάρτη, αλλά πολύ περισσότερο θα μπορέσει να προσφέρει στις νέες γενιές την εμπειρία και την γνώση, που αποκτήθηκε και δοκιμάσθηκε αποτελεσματικά στο βάθος των αιώνων.

Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα αυτής της προσέγγισης θα μπορούσαν να εφαρμοστούν άμεσα ξεκινώντας με την αποκατάσταση των ίδιων των οικισμών δημιουργώντας ένα αειφόρο σύστημα, που όχι μόνο παράγει αλλά αυτοτροφοδοτείται.

Η μεθοδολογία της διπλωματικής εργασίας:

Η έρευνα αρχικά θα αναφερθεί στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου της Λακωνικής Μάνης και ιδιαίτερα στον εγκαταλελειμμένο οικισμό Μουντανίστικα και στην αρχιτεκτονική του έκφραση και δομή. Με αυτόν τρόπο θα επικοινωνήσει τόσο τη βιωματική εμπειρία των τόπων αυτών, όσο και μια γενική αναφορά στις τεχνικές του επιλύσεις.

Στην συνέχεια στα πλαίσια της σκοπιμότητας που αναφέρθηκε προηγουμένως, θα προτείνει και θα τεκμηριώσει ένα σενάριο αναβίωσης του οικισμού που θα συνδέεται με την επιστημονική κατάρτιση και θα αφορά ένα εργαστήριο αρχιτεκτονικής και οικοδομικής τέχνης.

Η έρευνα, παράλληλα, μέσα από το δίπολο «γνώση – βιώμα» θα αναπτύξει την κεντρική ιδέα των λειτουργιών του κτιριολογικού προγράμματος αλλά και της συνθετικής συγκρότησης της πρότασης.

Τέλος, η έρευνα θα παρουσιάσει το συνολικό αποτέλεσμα της πρότασης αλλά και τις πιθανές δυνατότητες εφαρμογής του συστήματος και σε άλλες περιοχές.